basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

REKENINGKUNDE

EKSAMENRIGLYNE

GRAAD 12

2017

Hierdie riglyne bestaan uit 18 bladsye.

Kopiereg voorbehou

INHOUD		**Bladsy**

1.	Inleiding	3
2.	Formaat van 'n Rekeningkunde-jaareind-eksamenvraestel	4
3.	Relevante afdelings van KABV vir Rekeningkunde wat 'n direkte uitwerking op die opstel van eksamenvraestelle het	4
4.	Uitdagingsvlakke	5
5.	Eksamineerbare en nie-eksamineerbare inhoud	5
6.	Slot	7
BYLAE 1:	**VOORTSETTING VAN SPESIFIEKE BELEIDSMAATREËLS MET BETREKKING TOT GRAAD 12-ONDERWERPE**	8
BYLAE 2:	**OORSIG VAN NUWE KABV-INHOUD**	9
BYLAE 3:	**VOORBEELDE VAN NUWE KABV-INHOUD**	12
Voorbeeld 3.1	Geen pariwaarde-aandele	12
Voorbeeld 3.2	Terugkoop van aandele	13
Voorbeeld 3.3	Verdelings- en Behoue-inkomste-rekeninge: Terugkoop van aandele	15
Voorbeeld 3.4	Spesifieke identifikasiemetode van voorraadwaardasie	18

1. INLEIDING

Die Kurrikulum- en Assesseringsbeleidsverklaring (KABV) vir Rekeningkunde beskryf die aard en doel van die vak Rekeningkunde. Dit gee leiding aan die filosofie wat die basis is van die onderrig en assessering van die vak in graad 12.

Die doel van hierdie Eksamenriglyne is om:

- Duidelikheid te gee oor die diepte en omvang van die inhoud wat in die graad 12 Nasionale Seniorsertifikaat (NSS) -eksamen in Rekeningkunde geassesseer gaan word.
- Bystand te verleen aan onderwysers om leerders doelmatig vir die eksamens voor te berei.

Hierdie dokument gee aandag aan die finale graad 12 eksterne eksamens. Dit behandel op geen vlak die Skoolgebaseerde Assessering (SBA) nie.

Hierdie Eksamenriglyne moet gelees word saam met:

- *Die Nasionale Kurrikulumstelling (NKS) se Kurrikulum- en Assesseringsbeleidsverklaring (KABV)*: Rekeningkunde
- Die Nasionale Protokol vir Assessering: *'n Addendum tot die beleidsdokument, die Nasionale Senior Sertifikaat: 'n Kwalifikasie op Vlak 4 op die Nasionale Kwalifikasieraamwerk (NKR) rakende die Nasionale Protokol vir Assessering (Graad R–12)*
- Die nasionale beleid met betrekking tot die program- en promosievereistes van die Nasionale Kurrikulumstelling, graad R–12

2. FORMAAT VAN 'N REKENINGKUNDE-JAAREIND-EKSAMENVRAESTEL

Die jaareindeksamen vir Rekeningkunde bestaan uit een vraestel van 3 uur vir 300 punte.

Die aantal vrae kan wissel van 5 tot 8 vrae. Daar is geen stipulasie oor die punte wat aan elke vraag toegeken word nie.

Subonderwerpe van die drie verskillende Rekeningkunde-velde, Finansiële Rekeningkunde, Bestuursrekeningkunde en die Hulpbronbestuur (Ouditering) kan in elke vraag geïntegreer word. Die gewigstoekenning van elke Rekeningkunde-veld word in die KABV gestipuleer.

Alle vrae is VERPLIGTEND en moet in 'n spesiale antwoordeboek wat voorberei word, beantwoord word. Hierdie antwoordeboek is ontwerp om aan die vereistes van elke vraag te voldoen en om leerders met tydsbestuur te help.

3. RELEVANTE AFDELINGS VAN KABV VIR REKENINGKUNDE WAT 'N DIREKTE UITWERKING OP DIE OPSTEL VAN EKSAMENVRAESTELLE HET

Bladsy 8–9	**Die aard en doel van Rekeningkunde**, d.i. die vak is nie beperk tot die aanteken en voorbereiding van finansiële inligting nie, dit teiken ook die aanteken-, ontledings-, interpreterings-, kommunikasie-, aanbied- en probleemoplossingsvaardighede.
Bladsy 8	**Gewigstoekenning van inhoud wat in die graad 10–12-kurrikulum behandel moet word**, d.i. Finansiële Rekeningkunde (50%–60%); Bestuursrekeningkunde (20%–25%); Bestuur bronne (20%–25%).
Bladsy 42	**Formele assesseringstake** moet leerders voorberei vir die eise van die NSS-Rekeningkunde-eksamen.
Bladsy 44	**Inhoud wat met vorige grade verband hou**, d.i. graad 12-eksamens, kan 20% van die inhoud van vorige grade, wat 'n invloed op die graad 12-inhoud het, bevat.
Bladsy 44	**Kognitiewe vlakke wat aangepak moet word**, d.i. in die gewigstoekenning van laer-orde (30%); middelorde (40%) en hoër-orde (30%).
Bladsy 44	**Probleemoplossing**, d.i. 10% van alle eksamens, kan probleemoplossingsvrae (in nuwe en onbekende kontekste) wat kritiese en kreatiewe denke gebruik, bevat.

4. UITDAGINGSVLAKKE

Alle eksamens, en die meeste assesseringstake in Rekeningkunde, moet onderafdelings hê wat subvrae van verskillende moeilikheidsgrade, d.w.s. Maklik, Matig en Moeilik, moet toon.

Die volgende indeling van moeilikheidsvlakke word oor die algemeen aanvaar as gepas vir graad 10–12-eksamens:

Maklik	Matig	Moeilik
30%	40%	30%

Neem kennis dat moeilikheidsvlakke nie noodwendig aan spesifieke kognitiewe vlakke gekoppel word nie. 'n Hoër-orde-kognitiewevlak-vraag is nie noodwendig Moeilik nie, terwyl 'n laer-orde-vlak nie noodwendig Maklik is nie.

Byvoorbeeld:

- Met die opstel van finansiële state sal jaareind-aansuiwerings as 'n middelorde kognitiewe vlak beskou word (d.w.s. Toepassing) nogtans kan hulle Maklik, Matig of Moeilik in uitdagingsvlak wees afhangend van wat die aansuiwering vereis.
- Met die hantering van finansiële aanwysers, sal die berekening van 'n winsopslag-% oor die algemeen as 'n middelorde kognitiewe vlak beskou word (d.w.s. Ontleding), nogtans kan die uitdagingsvlak Maklik wees, afhangend van die konteks van die vraag en die inligting gegee.
- Wanneer die %-opbrengs van twee maatskappye vergelyk word, sal die gepaste kognitiewe vlak hoër orde (d.w.s. Evaluering) wees, nogtans kan die uitdagingsvlak wel Maklik wees, afhangend van die konteks van die vraag en die inligting gegee.
- Met 'n probleemoplossingsvraag sal die identifisering van 'n probleem uit gegewe finansiële inligting as 'n hoërorde vlak beskou word (d.w.s. Skepping), maar die uitdagingsvlak kan Maklik, Matig of Moeilik wees, afhangend van konteks van die vraag en die inligting gegee.

Die assessering van 'n onderafdeling van 'n vraag as Maklik, Matig of Moeilik is klaarblyklik 'n subjektiewe oefening wat afhang van die opinie en persepsie van die beoordelaar. Hierdie oefening moet egter nogtans deur eksaminators en moderators gedoen word om te verseker dat eksamenvraestelle voorsiening maak vir die volle reeks van leerders se vermoëns wat genoegsaam voorberei is vir Rekeningkunde NSS-eksamens.

5. EKSAMINEERBARE EN NIE-EKSAMINEERBARE INHOUD

Verwys na die tabel op die volgende bladsy vir eksamineerbare en nie-eksamineerbare inhoud.

Verwys ook na die Bylaes vir spesifieke notas rakende:

Bylae 1: Voortsetting van spesifieke beleidsmaatreëls met betrekking tot sekere graad 12-onderwerpe
Bylae 2: Oorsig van nuwe KABV-inhoud
Bylae 3: Voorbeelde van nuwe KABV-inhoud

Kopiereg voorbehou

EKSAMINEERBARE EN NIE-EKSAMINEERBARE INHOUD VIR GRAAD 12-REKENINGKUNDE

LET WEL: • Hierdie is slegs 'n opsomming: Onderwysers moet na die Rekeningkunde-KABV verwys vir spesifieke vereistes. • Alle onderwerpe vereis integrasie van etiese kwessies en interne beheer.	**Eksamineerbaar JA/NEE**	**Notas oor spesifieke inhoud** **(Verwys ook na 3 hierbo oor relevante inhoud van vorige grade)**

Veld 1.	**FINANSIËLE REKENINGKUNDE**		
12.1.1	Begrippe met betrekking tot maatskappye	**JA**	Nuwe inhoud sluit in: • Uitreik van aandele teen uitreikprys (geen pariwaarde, geen aandelepremie); • Terugkoop van aandele Sien Voorbeeld 3.1 tot 3.3 hieronder.
12.1.2	Begrippe met betrekking tot AARB & IFRS	**JA**	
12.1.3	Grootboekrekeninge uniek aan maatskappye	**JA**	
12.1.4	Rekeningkundige vergelyking van maatskappye	**JA**	
12.1.5	Finale rekeninge van maatskappye: Handels-; Wins-en-verlies-; Verdelingsrekeninge	**JA**	
12.1.6	Inkomstestaat van maatskappye	**JA**	
12.1.7	Balansstaat van maatskappye	**JA**	
12.1.8	Kontantvloeistaat van maatskappye	**JA**	
12.1.9	Ontleding en vertolking van finansiële state van maatskappye	**JA**	
12.1.10	Ontleding en vertolking van maatskappye se gepubliseerde finansiële state	**JA**	Direkteursverslag, Onafhanklike Ouditeursverslag, Verkorte Inkomstestaat, Balansstaat, Kontantvloeistaat, addisionele inligting met betrekking tot bestuur en die maatskappy se aktiwiteite
12.1.11	Beslote korporasies (**slegs agtergrond-inligting**)	**NEE**	Begrippe: Verskille in finansiële state van maatskappye en beslote korporasies.
12.1.12	Ontleding en vertolking van bank, debiteure- en krediteurerekonsiliasies en ouderdomsontleding	**JA**	Sluit graad 11-inhoud oor opstel van rekonsiliasies in
12.1.13	Belasting op toegevoegde waarde	**JA**	Berekening van bedrag betaalbaar/ontvangbaar; Opstel van BTW-Kontrolerekening.

Veld 2.	**BESTUURSREKENINGKUNDE**		
12.2.1	Vervaardigingsbegrippe	**JA**	
12.2.2	Produksiekostestaat met notas; en verkorte Inkomstestaat met notas	**JA**	Sluit graad 11-inhoud oor Grootboekrekeninge in
12.2.3	Ontleding en vertolking van koste-inligting, eenheidskoste, kontribusie/bydrae per eenheid en gelykbreekpunt	**JA**	
12.2.4	Ontleding, vertolking en vergelyking van Geprojekteerde Inkomstestaat van eenmansake of maatskappye	**JA**	Sluit graad 11-inhoud oor opstel van Geprojekteerde Inkomstestate in.
12.2.5	Ontleding, vertolking en vergelyking van Kontantbegrotings van eenmansake of maatskappye	**JA**	Sluit graad 11-inhoud oor opstel van Kontantbegrotings in.

Veld 3.	**BESTUUR VAN HULPBRONNE**		
12.3.1	Vertolking en verslagdoening oor beweging van vaste bates	**JA**	Integrasie met Finansiële Rekeningkunde van maatskappye
12.3.2	Deurlopende en periodieke voorraadstelsels; bekragtiging, waardering en berekening van voorrade	**JA**	Verskillende waarderingsmetodes: spesifieke identifikasie, EIEU; geweegde gemiddelde
12.3.3	Professionele liggame en gedragskode	**JA**	
12.3.4	Toepassing van interne beheer en interne ouditprosesse	**JA**	Sluit verskille in rolle van interne en eksterne ouditeurs in
12.3.5	Etiese gedrag in finansiële omgewings	**JA**	
12.3.6	Wetgewing wat maatskappye beheer	**JA**	Slegs algemene oorsig van Maatskappyewet

Kopiereg voorbehou

6. SLOT

Hierdie Eksamenriglyne-dokument is bedoel om die assesseringsaspirasies wat in die KABV-dokument voorgestaan word, te verwoord. Dit is derhalwe nie 'n plaasvervanger van die KABV-dokument, wat onderwysers vir onderrig moet gebruik, nie.

Kwalitatiewe kurrikulum-dekking, soos in die KABV uiteengesit, kan nie oorbeklemtoon word nie.

BYLAE 1

VOORTSETTING VAN SPESIFIEKE BELEIDSMAATREËLS MET BETREKKING TOT GRAAD 12-ONDERWERPE

1.1 Aandelekapitaal van maatskappye

Vir die doel om maatskappye se finansiële state op te stel, word aandelekapitaal tot slegs gewone aandele beperk.

Rede:
Dit is nie die bedoeling van die graad 12-kurrikulum om voorkeuraandele of ander tipes aandele in die opstel van finansiële state te dek nie. Wanneer gepubliseerde jaarlikse verslae egter vertolk word, word onderwysers aangeraai om leerders se aandag daarop te vestig dat verskillende tipes aandele in gepubliseerde finansiële state kan verskyn (vir agtergrondinligting).

1.2 Beleggings van maatskappye

Vir die doel om finansiële state voor te berei, word beleggings tot vaste deposito's beperk.

Rede:
Dit is nie die bedoeling van die kurrikulum om die geassosieerde of houer-/filiaalmaatskappyverhoudings te dek nie. Dus word die belegging in aandele van ander maatskappye uitgesluit.

1.3 Bateverkope in Kontantvloeistate

Vir die doel om Kontantvloeistate op te stel, sal die vervreemding van vaste bates slegs teen drawaarde (boekwaarde) wees.

Rede:
Die wins of verlies op die verkoop van vaste bates sal 'n verdere komplikasie met betrekking tot kontant- en nie-kontant-items byvoeg, wat nie die bedoeling is nie.

Kopiereg voorbehou

BYLAE 2

OORSIG VAN NUWE KABV-INHOUD

2.1 Geen pariwaarde-aandele

Die konsep van pariwaarde is nie meer van toepassing nie. Afdeling 35(2) van die nuwe Maatskappyewet noem dat 'n aandeel nie 'n nominale of pariwaarde het nie.

Rede:
Daar is geen ooreenkoms tussen die pariwaarde en die werklike waarde van 'n aandeel nie, behalwe op die eerste dag van 'n maatskappy se bestaan. Pariwaarde was ook vir baie aandeelhouers verwarrend.

Toepassing:
- Aandele word nou teen *uitreikprys* uitgereik.
- Nuwe aandele kan teen enige prys uitgereik word, d.w.s. hoër/laer/dieselfde prys as die gemiddelde prys of enige vorige uitreikprys.
- Die volle opbrengs van die aandeel uitgereik, word teen die Aandelekapitaalrekening gekrediteer. Die dubbeleinskrywing in die Grootboek is:

Debiteer:	Bank
Krediteer:	Gewone aandelekapitaal

- Gevolglik is die Aandelepremierekening nie meer van toepassing nie.
- Die uitwerking op die Rekeningkundige Vergelyking is: **Bates +**; **Eienaarsbelang +**.

Sien Voorbeeld 3.1 hieronder.

2.2 Terugkoop van aandele deur 'n maatskappye

In terme van Afdeling 48 van die nuwe Maatskappyewet kan die direkteure van 'n maatskappy besluit om aandele by 'n aandeelhouer terug te koop, onderhewig aan sekere voorwaardes.

***Redes*:**
Die redes is baie, bv. die vermindering in die aantal aandeelhouers kan tot groter opbrengs vir die oorblywende aandeelhouers lei; direkteure wil dalk die skuld-eienaarsbelangverhouding aanpas deur die terugkoop van aandele; erfgename van 'n bestorwe boedel wil dalk nie aandeelhouers van 'n maatskappy wees nie; 'n ontevrede aandeelhouer wil dalk om persoonlike redes te onttrek; familielede van 'n privaat maatskappy wil dalk beheer oor die maatskappy te behou deur die getal uitgereikte aandele te verminder.

Toepassingsbeleid vir eksamendoeleindes oor Rekeningkundige Vergelyking en opstel van finansiële state:

- Terugkoop van aandele sal beperk word tot waardes hoër as die gemiddelde uitreikprys van die gewone aandele.
- Die uitwerking op die Rekeningkundige Vergelyking sal wees:
  Bates – Eienaarsbelang –
- Wanneer die finansiële state opgestel word:

Bank word verminder met die terugkoopwaarde betaal vir die aandele
Gewone aandelekapitaal word verminder met die getal aandele vermenigvuldig met die gemiddelde uitreikprys
Behoue inkomste word verminder met die verskil (dit verteenwoordig die inkomste wat voorheen teruggehou is in verband met die aandele teruggekoop)

***Redes*:**

- Dit is nie die bedoeling van die kurrikulum om inskrywings te kompliseer deur die bekendstelling van nuwe rekeninge nie.
- Aangesien baie aandeelhouers aandele by bestaande aandeelhouers (derde partye) op die JEB teen markpryse sou gekoop het, is dit normaalweg nie moontlik vir 'n maatskappy om te bepaal wat die oorspronklike aankoopprys wat deur die spesifieke aandeelhouer betaal is, was nie. Die gemiddelde uitreikprys sal dus gebruik word om die inskrywings wat gemaak word vir die terugkoop van aandele te bepaal. Let wel dat dit effektief die geweegde gemiddelde prys is aangesien die Aandeelkapitaalrekening alreeds prys en hoeveelheid in berekening neem.
- Die uitwerking van die terugkoop van aandele op die Rekeningkundige Vergelyking en die finansiële state sal identies wees ongeag die boekhou-inskrywings wat toegepas word.

Boekhou inskrywings:

- Universiteite en verskillende handboeke kan kies om die terugkoop van aandele verskillend te hanteer deur die bekendstelling van nuwe rekeninge.
- Vir eksamendoeleindes sal eksaminatore en nasieners sensitief en waaksaam moet wees tot verskillende hantering in die Grootboek, veral in die Behoue Inkomste- en Verdelingsrekeninge. Geldige alternatiewe metodes sal aanvaar word. Die volgende benadering sal egter die maklikste metode sonder die bekendstelling van nuwe rekeninge toon:
- Die teruggekoop van aandele affekteer **Bank, Aandelekapitaal-** en **Behoue Inkomste**-rekeninge. Volgens hierdie metode sal die inskrywings in die Grootboek soos volg wees:

Debiteer:	Gewone aandelekapitaal (met gemiddelde uitreikprys X aantal aandele teruggekoop)
Debiteer:	Behoue inkomste (met die verskil)
Krediteer:	Bank (met die totale bedrag betaal vir die aandele teruggekoop)

- Die verskil tussen die terugkoopprys en die gemiddelde uitreikprys van die aandele word na Behoue Inkomste gedebiteer want dit verteenwoordig die inkomstebedrag wat voorheen deur die besigheid teruggehou was in verband met daardie aandele.
- Met betrekking tot die Verdelingsrekening, aangesien die terugkoop van aandele die Behoue-inkomsterekening affekteer, is daar geen rede om die begin-Behoue-inkomstesaldo na die Verdelingsrekening oor te dra nie; verskillende geldige metodes sal egter aanvaar word.

Sien Voorbeeld 3.2 en Voorbeeld 3.3 hieronder.

2.3 Krediteurerekonsiliasies

Graad 11-inhoud onder die KABV sluit die rekonsiliasie van 'n Krediteuregrootboek-rekening in (in die Krediteuregrootboek) met die rekeningstaat van 'n krediteur ontvang.

Graad 12-inhoud stipuleer ontleding en vertolking van Krediteurerekonsiliasies. Aangesien 20% van enige eksamenvraestel relevante inhoud uit 'n vorige graad kan insluit, is die opstel en toepassing van Krediteurerekonsiliasies eksamineerbaar in graad 12.

Soortgelyke beredenering is op Bank- en Debiteurerekonsiliasies van toepassing.

2.4 Geprojekteerde Inkomstestate en Kontantbegrotings van maatskappye

KABV-inhoud sluit maatskappye, asook eenmansake onder hierdie onderwerp in. Gevolglik sal spesifieke items in die Geprojekteerde Inkomstestate en Kontantbegrotings die volgende insluit: direkteursfooie, ouditfooie, voorlopige belasting, tussentydse en finale dividende betaal en die terugkoop van aandele.

2.5 Voorraadwaardering: Spesifieke identifikasie

Bykomend tot die EIEU- en geweegdegemiddelde-metodes om voorraad te waardeer, stipuleer die KABV die spesifieke identifikasiemetode. Dit behoort geen probleme vir leerders te skep nie aangesien dit 'n metode is wat op graad 8–10-vlak gebruik word waar die spesifieke kosprys van 'n artikel gegee word in terme van rand of in die vorm van 'n kode.

Sien Voorbeeld 3.4 hieronder.

BYLAE 3

VOORBEELDE VAN NUWE KABV-INHOUD

Voorbeeld 3.1 Geen pariwaarde-aandele

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot ABC Bpk. vir die jaar geëindig 30 Junie 2013. Die maatskappy het 'n gemagtigde aandelekapitaal van 500 000 aandele. 60% van hierdie aandele is reeds teen 1 Julie 2012 uitgereik.

Gevra:

1. Voltooi die tabel vir Rekening Gedebiteer, Rekening Gekrediteer en die uitwerking op die Rekeningkundige Vergelyking vir die uitreik van nuwe aandele op 31 Desember 2012.
2. Stel die Nota tot die Balansstaat op vir Gewone aandelekapitaal op 30 Junie 2013 op.
3. Stel die Eienaarsbelangafdeling van die Balansstaat op 30 Junie 2013 op.

Inligting:

(a) Die volgende saldo's het in die Grootboek verskyn:

	1 Junie 2012	30 Junie 2013
Gewone aandelekapitaal	R1 500 000	?
Behoue inkomste	R 620 000	R970 000

(b) Op 31 Desember 2012 is al die onuitgereikte aandele teen die JEB se markprys van R7,00 per aandeel uitgereik.

Oplossing:

1.

Rekening gedebiteer	Rekening gekrediteer	Uitwerking op Rekeningkundige Vergelyking		
		Bates	Eienaars-belang	Laste
Bank	Gewone aandelekapitaal	+R1 400 000	+R1 400 000	0

2.

Nota 7	Gewone aandelekapitaal	
	Gemagtig	
	Getal gemagtigde gewone aandele: 500 000 aandele	
	Uitgereik	R
	300 000 aandele in uitreik aan die begin van die jaar	1 500 000
	200 000 aandele gedurende die jaar uitgereik teen R7,00 per aandeel	1 400 000
	500 000 aandele in uitreik aan die einde van die jaar	2 900 000

3. **ABC BEPERK**
Uittreksel uit die Balansstaat op 30 Junie 2013

	Nota	R
AANDEELHOUERSBELANG		3 870 000
Gewone aandelekapitaal	7	2 900 000
Behoue inkomste	8	970 000

Kopiereg voorbehou

Voorbeeld 3.2 Terugkoop van aandele

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot XYZ Bpk. vir die jaar geëindig 30 Junie 2013. Die maatskappy het 'n gemagtigde aandelekapitaal van 500 000 aandele. 60% van hierdie aandele is reeds teen 1 Julie 2012 uitgereik.

Gevra:

1. Voltooi die tabel vir Rekening Gedebiteer, Rekening Gekrediteer en die uitwerking op die Rekeningkundige Vergelyking vir die uitreik van nuwe aandele op 31 Desember 2012 en die terugkoop van die aandele op 31 Maart 2013.
2. Stel die volgende Notas tot die Balansstaat op 30 Junie 2013 op:
   Gewone aandelekapitaal
   Behoue inkomste.
3. Stel die Eienaarsbelangafdeling van die Balansstaat op 30 Junie 2013 op.
4. Toon hoe die uitreik van nuwe aandele en die terugkoop van aandele in die Kontantvloeistaat vir die jaar geëindig 30 Junie 2013 sal verskyn.

Inligting:

(a) Die volgende saldo's het in die Grootboek verskyn:

	30 Junie 2013	1 Junie 2012
Gewone aandelekapitaal	?	R1 500 000
Behoue inkomste	?	R 620 000
Lening van Ace Bank	R 900 000	R 400 000

(b) Op 31 Desember 2012 is al die onuitgereikte aandele teen die JEB-markprys van R7,00 per aandeel uitgereik. Hierdie nuwe aandele kwalifiseer nie vir tussentydse dividende nie.

(c) Op 31 Maart 2013 het die direkteure besluit om 80 000 aandele teen R7,80 per aandeel uit die boedel van 'n afgestorwe aandeelhouer, terug te koop. Hierdie aandeelhouer het die afgelope vyf jaar oorspronklik sy aandele op die JEB op verskillende tye en teen verskillende pryse oor gekoop.

(d) Die maatskappy het 'n wins voor-belasting van R1 200 000 gemaak (wins na belasting R840 000) vir die 2013 finansiële jaar. Tussentydse dividende van 40 sent per aandeel is op 31 Desember 2012 betaal. 'n Finale dividend van 55 sent per aandeel is op 30 Junie 2013 verklaar.

Oplossing:

1.

Rekening gedebiteer	Rekening gekrediteer	Uitwerking op Rekeningkundige Vergelyking		
		Bates	Eienaars-belang	Laste
31 Desember 2012:				
Bank	Gewone aandelekapitaal	+R1 400 000	+R1 400 000	0
31 Maart 2013:				
Gewone aandelekapitaal	Bank	–R464 000*	–R464 000*	0
Behoue inkomste	Bank	–R160 000**	–R160 000**	0

Bewerkings:
Gemiddelde uitreikprys van aandele op 31 Maart 2013: R2 900 000 ÷ 500 000 aandele = R5,80
Waarde van 80 000 aandele teen gemiddelde uitreikprys van R5,80 = 80 000 x R5,80 = R464 000*
80 000 aandele is teruggekoop teen R7,80 per aandeel = 80 000 x R7,80 = R624 000
Verskil = Behoue inkomste deel van aandele teruggekoop = 80 000 x R2 = R160 000**

Voorbeeld 3.2 Oplossing (vervolg)

2.

Nota 7	**Gewone aandelekapitaal**	
	Gemagtig	
	Getal gewone aandele: 500 000 aandele	
	Uitgereik	**R**
	300 000 aandele in uitreik aan die begin van die jaar	1 500 000
	200 000 aandele gedurende die jaar uitgereik teen R7,00 per aandeel	1 400 000
	80 000 aandele gedurende die jaar teruggekoop (gemiddelde uitreikprys R5,80 per aandeel)	(464 000)
	420 000 aandele in uitreik aan die einde van die jaar ***	2 436 000

****Let wel*:
Na die terugkoop van 80 000 aandele, bly die gemiddelde uitreikprys van 420 000 aandele R5,80.

Nota 8	**Behoue inkomste**	
		R
	Behoue inkomste aan die begin van die jaar	620 000
	Netto wins na belasting vir die jaar	840 000
	Behoue inkomste op 80 000 aandele teruggekoop	(160 000)
	Dividende	(351 000)
	Tussentydse (300 000 aandele x R0,40)	(120 000)
	Finale (420 000 aandele x R0,55)	(231 000)
	Behoue inkomste aan die einde van die jaar	949 000

3. **XYZ BEPERK**
Uittreksel uit die Balansstaat op 30 Junie 2013

	Nota	**R**
AANDEELHOUERSBELANG		3 385 000
Gewone aandelekapitaal	7	2 436 000
Behoue inkomste	8	949 000

4. **XYZ BEPERK**
Uittreksel uit die Kontantvloeistaat vir die jaar geëindig 30 Junie 2013

		R
Kontantgevolge uit finansieringsaktiwiteite		1 276 000
Opbrengs uit aandele uitgereik		1 400 000
Terugkoop van aandele (160 000 + 464 000)		(624 000)
Opbrengs uit lening ontvang		500 000

Voorbeeld 3.3 Verdelings- en Behoue-inkomste-rekeninge: Terugkoop van aandele

Verwys na die inligting in Voorbeeld 3.2.

Gevra:

Stel die Behoue-inkomste- en Verdelingsrekeninge in die Grootboek op 30 Junie 2013 op.

Oplossings: Let daarop dat al drie metodes hieronder aanvaarbaar is.

Oplossingsmetode (i):

LET WEL: *Volgens hierdie metode, word behoue inkomste aan die begin van die jaar nie na die Verdelingsrekening oorgedra nie. In plaas daarvan word die behoue inkomste vir die jaar van die Verdelingsrekening na die Behoue-inkomsterekening oorgedra. Die oordragte word nie deur die aandeleterugkoop-aansuiwering gekompliseer nie.*

GROOTBOEK VAN XYZ BEPERK
Balansstaatrekeninge-afdeling
BEHOUE INKOMSTE B2

2013 Maart 31	Bank #		160 000	2012 Julie 1	Saldo	a/b	620 000
Junie 30	Saldo	o/d	949 000	2013 Junie 30	Verdelings-rekening		489 000
			1 109 000				1 109 000
				2013 Julie 1	Saldo	a/b	949 000

Finale rekeninge-afdeling
VERDELINGSREKENING F3

2013 Junie 30	Inkomste-belasting		360 000	2013 Junie 30	Wins-en-verlies-rekening		1 200 000
	Dividende op gewone aandele		351 000				
	Behoue inkomste		489 000				
			1 200 000				1 200 000

 # Alternatiewe kontrabesonderhede moontlik indien alternatiewe geldige intermediêre rekeninge gebruik word/ Kan deur die Verdelingsrekening geprosesseer word indien inkomstesyfers daarvolgens aangepas word.

Oplossingsmetode (ii):

***LET WEL:** Volgens hierdie metode word behoue inkomste aan die begin van die jaar na die Verdelingsrekening oorgedra. Gevolglik moet die behoue inkomste (voor die aandeleterugkoop-aansuiwering) aan die einde van die jaar van die Verdelingsrekening na die Behoue-inkomsterekening oorgedra word.*

GROOTBOEK VAN XYZ BEPERK
Balansstaatrekeninge-afdeling
BEHOUE INKOMSTE B2

2013 Maart 31	Bank #		160 000	2012 Julie 1	Saldo	a/b	620 000
	Verdelings-rekening		620 000	2013 Junie 30	Verdelings-rekening		1 109 000
Junie 30	Saldo	o/d	949 000				
			1 729 000				1 729 000
				2013 Julie 1	Saldo	a/b	949 000

Finale rekeninge-afdeling
VERDELINGSREKENING F3

2013 Junie 30	Inkomste-belasting		360 000	2013 Junie 30	Wins-en-verlies-rekening		1 200 000
	Dividende op gewone aandele		351 000		Behoue inkomste		620 000
	Behoue inkomste		1 109 000				
			1 820 000				1 820 000

 # Alternatiewe kontrabesonderhede moontlik indien alternatiewe geldige intermediêre rekeninge gebruik word/ Kan deur die Verdelingsrekening geprosesseer word indien behoue-inkomstesyfers daarvolgens aangepas word.

Oplossingsmetode (iii):

LET WEL: *Volgens hierdie metode, word behoue inkomste aan die begin van die jaar (min die aandeleterugkoop-aansuiwering) na die Verdelingsrekening oorgedra. Gevolglik moet die behoue inkomste (na die aandeleterugkoop-aansuiwering) aan die einde van die Verdelingsrekening na die Behoue-inkomsterekening oorgedra word.*

GROOTBOEK VAN XYZ BEPERK
Balansstaatrekeninge-afdeling
BEHOUE INKOMSTE B2

2013 Maart 31	Bank #		160 000	2012 Julie 1	Saldo	a/b	620 000
	Verdelings-rekening		460 000	2013 Junie 30	Verdelings-rekening		949 000
Junie 30	Saldo	o/d	949 000				
			1 569 000				1 569 000
				2013 Julie 1	Saldo	a/b	949 000

Finale rekeninge-afdeling
VERDELINGSREKENING F3

2013 Jun 30	Inkomste-belasting		360 000	2013 Junie 30	Wins-en-verlies-rekening		1 200 000
	Dividende op gewone aandele		351 000		Behoue inkomste		460 000
	Behoue inkomste		949 000				
			1 660 000				1 660 000

 # Alternatiewe kontrabesonderhede moontlik indien alternatiewe geldige intermediêre rekeninge gebruik word/ Kan deur die Verdelingsrekening geprosesseer word indien behoue-inkomste-syfers daarvolgens aangepas word.

Voorbeeld 3.4 Spesifieke identifikasiemetode van voorraadwaardasie

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot AA Motorhandelaars. Die onderneming gebruik die spesifieke identifikasiemetode om voorraad te waardeer.

Die volgende items is in voorraad aan die begin van Mei 2013:

	Omskrywing	Kosprys	Gepubliseerde verkoopprys
Item 1	Audi A1 (1,2 liter-enjin)	R170 000	R215 000
Item 2	Audi A3 (2,0 liter-enjin)	R270 000	R324 000
Item 3	Audi A6 (1,8 liter-enjin)	R330 000	R380 000
Item 4	Audi A8 (3,0 liter-enjin)	R580 000	R650 000

Items 1 en 3 word gedurende Mei 2013 vir kontant verkoop teen die gepubliseerde verkooppryse.

Gevra:

(a) Bereken die volgende:
- Waarde van handelsvoorraad op 31 Mei 2013
- Bruto wins gedurende Mei 2013 verdien

(b) Verduidelik waarom dit onredelik vir hierdie onderneming sou wees om voorraaditems volgens die EIEU- of geweegdegemiddelde-metode te waardeer.

(c) Verduidelik waarom dit onredelik sou wees vir sekere ander ondernemings om die spesifieke identifikasiemetode te gebruik, bv. 'n vrugtewinkel wat appels verkoop.

(d) AA Motorhandelaars wil nie hê dat die kosprys van voorraaditems algemene kennis moet wees nie. Watter strategieë kan hulle gebruik om die kospryse vertroulik te hou?

Oplossing:

(a) **Waarde van handelsvoorraad op 31 Mei 2013** = R270 000 + R580 000 **= R850 000**

Bruto wins gedurende Mei 2013 verdien
= Verkope – Koste van verkope = (215 000 + 380 000) – (170 000 + 330 000) **= R95 000**

(b) **Verduidelik waarom dit onredelik vir hierdie onderneming sou wees om voorraad items volgens die EIEU- of geweegdegemiddelde-metode te waardeer.**

Hulle verkoop unieke (aparte) items (bv. motors) wat baie van mekaar verskil in terme van prys en karakter. Dit sou onvanpas wees om motors te waardeer gebaseer op die laaste twee items gekoop of op die geweegde gemiddelde want die kospryse verskil noemenswaardig. Hulle verkoop ook lae volumes van hierdie groot artikels. Dit maak dit makliker om die spesifieke koste van elke motor te identifiseer.

(c) **Verduidelik waarom dit onredelik sou wees vir sekere ander ondernemings om die spesifieke identifikasiemetode te gebruik, bv. 'n vrugtewinkel wat appels verkoop.**

Appels bestaan uit baie soortgelyke items wat teen soortgelyke pryse verkoop word. Die kosprys kan daagliks verskil, of van verskaffer tot verskaffer, die artikels sal almal in houers geplaas word waaruit klante kan kies. Moeilik om 'n spesifieke prys aan een appel te koppel.

(d) **AA Motorhandelaars wil nie hê dat die kosprys van voorraaditems algemene kennis moet wees nie. Watter strategieë kan hulle gebruik om die kospryse vertroulik te hou?**

- Hou die kospryse in 'n katalogus wat in die bestuurder se kantoor veilig gewaar kan word.
- Geheime kostekode, bv. 'n 10 letter-woord soos BLACKHORSE waar B=1, L=2 ens.
- Ken aparte produknommers aan elke item toe en teken dit op die rekenaarstelsel aan tesame met die spesifieke kospryse.